

ПОРІВНЯННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ЗАСТОСУВАННЯ КОНТЕКСТУАЛЬНОГО МЕТОДУ ПРИ ВИВЧЕННІ ЛЕКСИКОЛОГІЇ ТУРЕЦЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Тетяна Яблонська

доктор педагогічних наук, професор кафедри західних і східних мов
та методики їх навчання
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна
e-mail: apple9@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7724-9520>

Дар'я Йорданова

здобувачка вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем зі спеціальності 014
Середня освіта (турецька мова) Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна
e-mail: daryaordanova15@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7724-9520>

АНОТАЦІЯ

У статті обґрунтовано актуальність вивчення англійської мови з багатьох вагомих причин. По-перше, через її розповсюдженість в усьому світі. По-друге, завдяки великій кількості лексичних та стилістичних особливостей таких, як контекст, багатозначні слова, прямий порядок слів у реченні, варіативність (британська, американська, канадська, австралійська, новозеландська англійська мова). По-третє, завдяки її чіткості, лаконічності, емоційній забарвленості та індивідуальності.

У статті порівняно можливості застосування контекстуального методу при вивченні лексикології турецької та англійської мови. Для досягнення поставленої мети було використано такі методи навчання, як описовий — для загальної характеристики контексту; контекстуально-інтерпретаційний — для виявлення функційно-семантичного значення слова, а також метод створення проблемної ситуації за допомогою контекстного завдання. Визначено особливості англійської мови як мови міжнародного спілкування; розглянуто місце контексту в англійській мові та визначено роль контексту в англійській мові у порівнянні з турецькою.

Обумовлено труднощі перекладу слів з англійської мови та навпаки через їх багатозначність. Це особисто стосується синонімічних доміант, ідіом, стійких виразів та фразових дієслів. Доведено, що контекст надає змогу зрозуміти значення слова або фрази. В залежності від контексту і лексичного оточення більшість слів загальноживаної лексики можуть змінювати своє значення як в турецькій, так і в англійській мові.

Ключові слова: контекст, контекстуальний метод, турецька мова, англійська мова, лексикологія, багатозначність, синонімія.

Вступ. Як відомо, у світі існує величезна кількість мов. Кожна мова має певні особливості і, звичайно, є привабливою завдяки власній індивідуальності. І тут виникає питання. Як же населенню Землі зрозуміти один одного? А відповідь буде простою. Звичайно, завдяки міжнародним мовам, які і дозволяють всім нам спілкуватися один з одним, незалежно від національності та місця проживання. Однією з них і є англійська мова. Більш того, англійська мова справедливо вважається мовою міжнародного спілкування для всього

Cruse, D. A. (1986). *Lexical Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press [in English].
Fabian, M.P. (2019). *Verbalization of politeness in modern English*. Development trends of the Modern Philology. Lviv-Torun: Liha-Press [in English].

Fabian, M. (2013). *Lexical semantics: new approach to its study*. Journal of Interdisciplinary Philology. Žilina: Žilinskauniverzita [in English].

Meaning and Lexicography / ed. by Tomaszczyk, J., Lewandowska-Tomaszczyk, B. (1990). Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company [in English].

Murphy, M. L. (2003). *Semantic Relations and the Lexicon: Antonymy, Synonymy and Other Paradigms*. Cambridge: Cambridge University Press [in English].

Saeed, John I. (2003). *Semantics*. UK : Blackwell Publishing Ltd. [in English].

Andrienko, A.A. (2010). *Koncept Uspekhu v amerikanskoj i russkoj lingvokulturakh (na materiale populyarno-delovogo diskursa): avtoref. dis.* [Concept of Success in American and Russian linguocultures]. Belgorod: Belgorod University [in Russian].

Hertsovska, N.O. (2011). *Leksyko-semantyczne pole Uspikhu yak skladova kategorizatsiia kontseptualizatsii diisnosti (na materialii anhliiskoi ta ukraïnskoï mov): avtoref. dis.* [Lexico-semantic field of Success as a constituent of reality's categorization and conceptualization]. Kyiv: KNPU. [in Ukrainian].

Kalinichenko, V. (2009). *Zistavna kharakterystyka informatsiinoho zmistu kontseptiv Uspikh/Success v ukraïnskii ta amerykanskii movnii svidomosti za rezultaty psyholingvistychnoho eksperymentu* [Comparative characteristics of information content of concepts Uspikh/Success in Ukrainian and American consciousness owing to the results of psycholinguistic experiment]. *Naukovii visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetuim. Lesyi Ukrainky— Scientific Bulletin of Volyn national university after Lesya Ukrainka, 182–187* [in Ukrainian].

Karpova, K.S. (2006). *Leksychni osoblyvosti amerykanskoi modeli uspikhu yak kluchovoho sehmentu kontseptu amerykanska mriya* [Lexical peculiarities of American success model as a key segment of American dream]. *Suchasni doslidzhennya z inozemnoi fililigiï – Contemporary studies in Foreign Philology, Issue 4, 392–399* [in Ukrainian].

Kulyk, N.I. (2005). *Kontsept SHCHASTYA, RADIST' ta USPikh v etnospetsyficnii kartyni svitu ukraïnskoho narodu (na materialii slovnykiv ta danykh psyholinhvistychnoho asotsiatyvnoho eksperymentu)* [Concept SHCHASTYA, RADIST' and USPikh in ethnospecific worldview of the Ukrainians]. *Aktual'ni problem metalingvistyky – Relevant problems of metalinguistics, 208–210* [in Ukrainian].

Snizhko, A.M. (2009). *Semantychna rekonstruktsia freimu Uspikh v ukraïnskii ta amerykanskych movnykh kartynach svitu* [Semantic reconstruction of the frame Success in Ukrainian and American world pictures] [www.nbuv.gov.ua:Retrieved from URL: http:// www.nbuv.gov.ua/portal/Natural/nvnu/filolog/2009_5/R4/Snizhko.pdf](http://www.nbuv.gov.ua/portal/Natural/nvnu/filolog/2009_5/R4/Snizhko.pdf)

Fabian, M.P. (1998). *Etyketna leksyka v ukraïnskii, anhliiskii ta uhorskkii movakh* [Etiquettelexis in Ukrainian, English and Hungarian languages]. Uzhhorod: IVA [in Ukrainian].

Slovyk Ukrainskoi movy v 11 tomakh [Dictionary of the Ukrainian language in 11 volumes] (1970–1980). Kuïe: Naukovadumka [in Ukrainian].

The Oxford English Dictionary in 12 volumes. (1961). London: Oxford University Press [in English].

Стаття надійшла до редакції 8.04.2021

людства. Англійська мова є рідною для майже 1 мільярда людей. Безумовно, діапазон поширення англійської мови в сучасному світі настільки великий, що ця мова не може бути ідентичною у різних галузях. Незважаючи на її різноманітні варіанти і наявність специфічних особливостей для кожної національності, англійська мова залишається найпопулярнішою на всій земній кулі. Яку ж роль в нашому житті зараз грає англійська мова? Значення англійської мови в сучасному світі настільки велике, що її знання не є привілеєм і розкішшю. Колись і комп'ютери, так само як мобільні телефони, могли собі дозволити лише люди певного соціального шару. Зараз такі речі є предметами першої необхідності. Те ж саме можна з упевненістю сказати і про англійську мову. Її вчать скрізь: у школах, коледжах, університетах, на курсах. А в наше століття цифрових технологій будь-який бажаючий може вивчити англійську мову по скайпу, навіть не виходячи з дому. Це дуже зручно для ділових людей, які мають обмаль часу. Мається на увазі, що будь-яка освічена людина просто зобов'язана володіти англійською мовою, так як саме вона є ключем до подальшої самоосвіти та самовдосконалення. Тому зараз існує так багато організацій, що пропонують навчити вас англійській мові. Однак не варто думати, що зробити це так легко. Навчання будь-якій мові є довгим процесом, який вимагає певних витрат, як розумових, так і фінансових.

І все-таки англійську мову варто вчити. Хочете подорожувати і не відчувати себе білою вороною, а вільно спілкуватися з людьми різних національностей? Хочете стати студентом закордонного університету? Хочете престижну роботу з просуванням по кар'єрних сходах? А, може, ви бажаєте працювати за кордоном? Порада одна — вивчайте англійську мову. Адже з часом ви все одно зрозумієте, що 75% світового листування здійснюється англійською мовою, 80% інформації на комп'ютерах зберігається теж на цій мові, а більшість міжнародних документів, статей, літературних творів, інструкцій також написано саме англійською. І ми ще не враховували кіноіндустрію і музичний олімп. Фільми американського виробництва міцно увійшли в наше життя, а будь-який поп-виконавець вважає престижним заспівати не менше однієї пісні на англійській мові.

Знання англійської мови в сучасному світі є своєрідним вікном у світ. Володіючи цією мовою міжнародного спілкування, кожна людина буде в змозі досягти поставлених цілей за допомогою нових можливостей і обов'язково зрозуміє, що значення англійської мови не перебільшено, навіть, не дивлячись на той факт, що східні мови (особливо турецька) посідають почесне місце серед міжнародних мов. Якщо турецька мова приваблює своєю «екзотичністю» та «неординарністю», тісно пов'язаними з різноманітною лексикою, контекстом та повним виключенням граматичних правил, то англійська мова привертає увагу багатьох людей також завдяки багатозначності контексту, прямому порядку слів у реченні, варіативності (британська, американська, канадська, австралійська, новозеландська англійська мова). Саме через це ми і вважаємо доцільним приділити увагу питанню, тісно пов'язаному з порівнянням можливостей застосування контекстуального методу при вивченні лексикології турецької та англійської мови.

Англійська мова є однією з найбільш поширених мов світу. Це мова країн з досить високим рівнем культури, розвиненими наукою і технікою. Завдяки цьому

вона належить до однієї з міжнародних мов (Кристал, 2001). Зокрема, англійська мова широко застосовується в галузі науки. Завдяки вживання англійської мови при підготовці наукових робіт і наукових повідомлень результати досліджень можуть бути представлені великому колу вчених, а також людям, які цікавляться відповідними галузями досліджень і практики (Яхонтова, 2009).

Однією з особливостей англійської мови як мови міжнародного спілкування можна назвати наявність варіантів цієї мови, якими користуються науковці, для яких ця мова не є рідною. Також відомо, що може бути велика різниця між знанням тієї ж самої мови як рідної, так і нерідної. Професійним ученим і дослідникам, крім того, доводиться приділяти багато часу і уваги діяльності, пов'язаної з їх спеціальністю, через що вони не завжди можуть опанувати всі аспекти англійської мови. Проте, англійська мова досить часто необхідна дослідникам для представлення результатів своєї роботи вченим і практикам інших країн. Звичайно, є різносторонні та обдаровані вчені, що мали більше можливостей для вивчення англійської мови (наприклад, дитинстві, в навчальних закладах, в англомовному середовищі), а також є такі, хто за родом своєї діяльності мають більше можливостей приділяти увагу розвитку своїх знань мови і роботі з англійськими джерелами інформації, що значно збагачує їхні мовні знання. Однак діяльність вченого у багатьох випадках пов'язана з необхідністю глибокої зосередженості на дослідженнях за спеціальністю. Необхідність значної зосередженості і самовідданості в наукових дослідженнях часто не дозволяє вченому в широкому обсязі оволодіти англійською мовою. Тому у вченого, якому необхідно в таких умовах користуватися англійською мовою, і виробляється своєрідний варіант «спрощеної» англійської мови, особливо якщо мова необхідна йому для активного застосування (написання статей і доповідей англійською мовою, наукове та ділове листування, а також усне спілкування з колегами і усна презентація результатів досліджень — найчастіше у формі доповідей на міжнародних наукових конференціях).

Велике значення для таких вчених має вміння, володіючи обмеженою кількістю мовних засобів, передавати в достатній мірі зміст своїх повідомлень англійською мовою, навіть якщо вони володіють обмеженою кількістю мовних засобів. По-перше, для цього необхідно, як правило, оволодіти основною термінологією своєї спеціальності англійською мовою, а також найбільш поширеними однозначними і універсальними лексичними і синтаксичними засобами, що дозволяють передавати ідеї англійською мовою. По-друге, до активного оволодіння англійською мовою в таких випадках може належати і вміння знаходити найбільш доступні і нескладні засоби передачі англійською мовою ідей і висловлювань, створених на рідній мові вченого. Це можуть бути оптимальні прийоми перекладу або навіть деякі стійкі штампи (кліше), особливо для тих випадків, коли висловлювання рідною мовою вченого не може бути переведено дослівно і вимагає значних трансформацій.

Таким чином, у вчених різних країн для задоволення потреби в комунікації англійською мовою і при недостатніх умовах для її повного оволодіння формується своєрідний «спрощений» варіант (якщо його можна так назвати) англійської мови, для якого можуть бути характерні необхідна для відповідних галузей досліджень термінологія, найбільш універсальні лексичні і синтаксичні засоби, а також мовні форми, близькі за своєю будовою до структур рідної

мови, які можуть бути використані вченими у певному контексті (Кристал, 2001: 227-228).

Звичайно, не слід абсолютизувати такий «спрощений варіант» або «мінімум» англійської мови вчених різних країн, оскільки цей «мінімум», як правило, доповнюється тими аспектами мови, якими вчений опанував завдяки своїм індивідуальним здібностям и можливостям (Дискурс іноземної комунікації, 2002). Але все ж такий «спрощений» варіант при вмілому його застосуванні дозволяє вченим різних країн часто більшою мірою розуміти один одного, чим інколи висловлювання носіїв мови, що володіють більш широким запасом мовних засобів, але захоплюються складними формами та конструкціями і забувають, що перед ними іноземець.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є порівняння можливостей застосування контекстуального методу при вивченні лексикології турецької та англійської мови.

Відповідно до мети сформульовано такі завдання дослідження:

- 1) визначити особливості англійської мови;
- 2) розглянути місце контексту в англійській мові;
- 3) визначити роль контексту в англійській мові у порівнянні з турецькою.

Матеріали та методи дослідження. Для мети нами застосовувалися такі методи: описовий — для загальної характеристики контексту англійської мови; контекстуально-інтерпретаційний — для виявлення функційно-семантичного значення слова в англійській мові, а також метод створення проблемної ситуації за допомогою контекстного завдання у англійській та турецькій мовах.

Результати та дискусія. Англійська мова, як і інші мови (східні, германські та романські) рясніє багатозначними словами, фразеологізмами, ідіомами та фразовими дієсловами (Чаєнкова, 2019). В свою чергу це викликає певні труднощі під час роботи з текстами будь-якого стилю та жанру. Контекст надає змогу зрозуміти значення слова, яке ми потребуємо. Навіть фраза, вирвана з контексту у будь-якій мові, може втратити свій сенс та звучати зовсім по-іншому. Таким чином, беручи усе це до уваги, можна з упевненістю сказати, що постійне вивчення контексту сприяє запам'ятовуванню нової лексики завдяки асоціаціям, образам та ситуаціям. Слово в контексті стає більш примітним, зрозумілим та простим для запам'ятовування. Те ж саме стосується і граматики. Слова самі по собі позбавлені граматики, але варто зазначити, що в контексті вони набувають граматичного сенсу та виконують певні функції. Ось, наприклад, що означає дієслово «can»? Звичайно, без контексту важко зрозуміти, яке значення у словнику нам потрібно — «консервна банка» або «уміти». Але найпростіша грамика може підказати. У словосполученні a dirty can можна не знати значення прикметника dirty, але за будовою фрази можна визначити, що can — це іменник. У реченні I can wait слово can стоїть відразу після підмета — за правилами англійської мови це може бути тільки присудок. Постійне вивчення контексту сприяє покращенню рівня англійської граматики. Наприклад, що означає слово «tear»? У цьому випадку неможливо дати однозначну відповідь, тому що це може бути і «сльоза», і «рвати на шматки», і «стрімкий рух». У реченні «In her tear down the hall, she shed a tear because of a tear on her dress». Під час роботи з реченням можливо або розгубитись, або покластися на інтуїцію, або легко перекласти речення на рідну мову (останнє залежить від рівня

англійської мови). Розглянемо більш детально порядок розпізнавання потрібного нам слова на цьому прикладі. Існує чотири кроки для певного визначення значення слова у контексті.

Крок 1. Дивимось на слово та його оточення, шукаємо «сусідів» — ключові слова, що можуть прояснити значення слова.

Крок 2. Пригадуємо усі можливі значення потрібного нам слова, а саме де ми могли його зустріти або почути, які асоціації воно в нас викликає.

Крок 3. Доберіть до ключових слів усі можливі синоніми, намагайтеся замінити слово. Потім йде та ж сама історія і з антонімами. І обов'язково переконайтесь, чи має сенс така заміна або це буде якась маячня.

Крок 4. Використовуючи результати кроку 3, визначте, який з підібраних Вами синонімів найбільш достовірно допомагає розкрити сенс речення (з урахуванням контексту).

Тепер поступово розглянемо ці кроки на нашому прикладі.

Крок 1. Дивимось на оточення. Ліворуч «in her», праворуч «down the hall».

Крок 2. Чудово знаємо, що наше «tear» може позначати «run quickly», «cry» або «to rip».

Крок 3. Робимо заміну і дивимось, що в нас вийшло. «In her quick run down the hall» — так, добре. «In her cry down the hall» або «In her rip down the hall» — хмм, сумнівно.

Крок 4. У нашому випадку відповідь очевидна — «tear» = «quickly run».

Те ж саме стосується і фразових дієслів. Наприклад, «fall for» має декілька значень, а саме «закохатися в когось» або «пійматися (попасти) на гачок». Знову ж таки без контексту не можна зрозуміти, яке саме значення нам потрібно. Тому наведемо ще декілька прикладів. He was so attractive that I fell for him. Знову ж таки, по-перше, звертаємо увагу на так звані «слова-сусіди» у реченні, на наше ключове слово «fell for», яке може означати «to fall in love with smb», «to be in love with smb», «to give yourself to outwit», «to cheat smb». Знову ж таки робимо необхідну заміну і бачимо, що у нашому випадку «fall for» позначає «to fall in love with smb», «to be in love with smb».

Стосовно дієслова «to break», з одного боку воно перекладається з англійської мови як «ламати», «руйнувати». З іншого боку, частка «in» змінює значення слова на «зувірватись». Somebody broke in last night and stole my jewelry. Знову ж таки друга частина речення «stole my jewelry» сприяє розумінню контексту.

Дієслово «to dawn», знову ж з одного боку воно перекладається з англійської мови як «світати». Стосовно частки «out», вона знову змінює значення слова на «приходити в голову». It dawned on me that all but one phrasal verbs in this letter have the same particle. В цьому випадку також як і в попередньому друга частина речення «all but one phrasal verbs in this letter have the same particle» сприяє розумінню контексту.

В турецькій мові також існує певна кількість багатозначних слів. Наприклад, дієслово «tutmak» має шість основних значень та перекладається у залежності від контексту на українську мову як «тримати», «підтримувати», «ловити рибу», «впіймати таксі/зняти будинок», «дотримуватись посту», «стримуватись».

1. tutmak — тримати

Kucağımda çocuğu tutuyorum. — Я тримаю на руках дитину (в обіймах).

Kitaplarę tut! — Потримай книги.

2. tutmak — підтримувати команду
Hangi takım tutuyorsun? — Яку команду ти підтримуєш?
Bunu tutmuyorum. — Я це не підтримую.
Bu adayı tutuyorum. — Я підтримую цього кандидата.
3. balik tutmak — ловити рибу
Her yıl babamla balik tutmaya gidiyoruz. — Кожен рік ми їздимо з татом ловити рибу.
Balik tutmayı bilmiyorum. — Я не вмію ловити рибу.
4. tutmak — знімати, впіймати
Yazlık tuttuk — Ми зняли літній будиночок
Taksi tutabilir misin? — Ти можеш упіймати таксі?
5. oruç tutmak — дотримуватись посту
Bu yıl oruç tutmuyorum. — Я не дотримуюсь посту в цьому році.
O hamile bu yüzden oruç tutmuyor. — Вона вагітна, через це не дотримується посту.

6. kendini tutmak — стримуватися
Kendimi o durumda zor tuttum. — Я ледве стримала себе у тій ситуації.
У більшості випадків у одного слова співіснують кілька стійких значень, що утворюють семантичні варіанти цього слова. Потенційно майже будь-яке слово здатне отримувати нові значення, коли у людей, що користуються мовою виникає потреба назвати з його допомогою нове для них явище, ще не має позначення в мові.

Пряме значення в турецькій мові називається «*gerçek anlam*», переносне значення «*mesaj anlam*». Наприклад, *mesaj* - основне значення «послання», переносне — «запрошення, натяк»; *bizim koylu* — пряме значення «земляк», переносне — «схожий на нас», «подібна до нас пристрастями». Цей вислів іноді використовується в якості звернення; *sıcak* — гарячий (*sıcak insan, karsılama*); *sert* — жорсткий (*sert adam*); *yumusak* — м'який (*yumusak adam*); *havali* — повітряний (*havali adam* — зарозумілий), *batmak* — потонути, також в значенні: збанкрутувати (про фірму); *bog'ulmak* (захлинутися; загрузнути в справах, в проблемах).

Багатство турецької мови і ступінь його розвитку визначаються різноманітністю значень слів і розвитком синоніміки (Shafigullina, Shemshurenko, 2016). Деякі значення багатозначних слів можуть вступити в синонімічні відносини з іншими словами або їх окремими значеннями. Наприклад, основне значення слова «*sıkarmak*» «виводити», «виймати», але вживання цього слова в словосполученнях з іншими словами утворює синонім до іншого слова або виразу. У таких словосполученнях, як *basa sıkarmak* — завершити, закінчити справу, це ж саме значення можна передати за допомогою словосполучення *sona erdirmek*. Таким самим прикладом може служити словосполучення *elden sıkarmak* — продавати, що інакше передається дієсловом — *satmak*.

Як бачимо, синоніми, називаючи одне і теж саме, завжди чимось різняться між собою. Однак, ці відмінності обов'язково передбачають їх номінативну спільність, що визначає основну властивість синонімів — можливість заміни в певних контекстах одного слова іншим. Наприклад, *abide* — «пам'ятник» (*anıt*); *acele* — «швидко» (*tez, cabuk, ivedi, hızlı, hemen*); *acı* — «сум, журба» (*uzuntu, ızdırap*); *acımaz* — «безжалюї, жорстокий» (*zalim*); *afet* — «лихо, біда»; (*уэкэм,*

bela, kirim); *bagaj* — «багаж» (*yuk*); *bulmak* «знаходити» (*elde etmek, keşfetmek, icat etmek*); *cag'* — «час» (*vakit, yas, devir*); *care* — «вихід, засіб»; (*tadbir, onlem, ilac, derman*); *davet* — «запрошення» (*cag'ri*); *defa* — «раз» (*kere, tez, sefer*); *ezinc* — «страждання» (*azap*); *mahluk* — «потвора, чудовисько» (*yaratık*); *neseli* — «щасливий» (*mutlu*); *misal* — «приклад» (*ornek*); *mini* — «маленький» (*kucuk*)

Те ж саме стосується і англійської мови, яка також скрізь рясніє багатозначними словами, синонімами та синонімічними домінантами (Арнольд, 2012).

В англійській мові «*well*» — це слово-паразит, аналог нашого «ну ...». Деякі розумники використовують його через кожне слово в своєму мовленні. А ще *well* може бути прислівником і позначати «добре» (*I can swim well.* — Я вмію плавати добре). І прикметником *well* виступає у значенні «здоровий, в доброму здоров'ї». Також існує іменник «*well*» — «добро, процвітання». Складається таке враження, що слово «*well*» завжди означає щось позитивне. Але є і несподіване значення цього слова — «колодязь». Так, так, саме колодязь або джерело.

Звертаючи увагу на слово «*fast*», можна з упевненістю стверджувати, що воно усім нам відоме як «швидкий» (*fast car*). Стосовно словосполучення «*fast asleep*», воно перекладається як «міцний сон» тому, що прикметник *fast* має значення «міцний, стійкий». *Fast* — це також прислівник з відповідними значеннями, такими як «швидко, міцно, надійно». Але як же можна бути без несподіванок? *Fast* — «пост»! Але не пост ДАІ, а релігійний пост, період утримання від їжі та інших радощів життя. То *fast* — «дотримуватись посту».

Слово *bank*, відоме нам як «банк», також може перекладатися як «берег річки», «вал», «насіп». Нічого спільного з фінансами в цьому контексті воно не має. *River bank* будемо перекладати як «берег річки», а не «річковий банк».

Запам'ятати значення слова «*crane*» дуже просто, тому що воно схоже на слово в українській мові «кран» (не водопровідний, а підйомний). Але є також одне несподіване значення. Це журавель. Щоб запам'ятати, уявімо собі журавля. Схожий на підйомний кран, правда?

Дієслово «*date*» також має свої властивості. *What date is it today?* — питала вчителька в школі. З тих самих часів ми пам'ятаємо, що *date* — це дата. Але не тільки. *Date* — це також «побачення». Наприклад: *first date* — перше побачення, *blind date* — побачення наосліп. *Date* може позначати людини, з яким призначено побачення. Дієслово *to date* має значення «зустрічатися».

Англійська мова, безумовно, є дуже цікавою та багатогранною. Проте, вона рясніє величезною кількістю синонімів та синонімічних домінант, які часто збивають з пантелику людину, що вивчає англійську мову. Наприклад, англійське дієслово «*start*» та «*begin*» в переважній більшості випадків можна замінити один одним, а «*pretty*» та «*handsome*» не можна, тому що *pretty* — гарна, красива (для опису жіночої статі), а *handsome* — гарний, красивий (для опису чоловічої).

Наприклад, в синонімічному ланцюжку *to look* — *to stare* — *to gaze* — *to glare* — *to glance* синонімічною домінантою буде «*to look*», тому що його значення «дивитися» об'єднує за змістом інші слова, незважаючи на смислову специфіку кожного, а саме *to stare* — витріщатися; *to gaze* — дивитися з обожнюванням; *to glare* — дивитися з люття або злістю (це дієслово несе в собі

яскраво виражений негативний відтінок); to glance — кинути швидкоплинний погляд, побіжно глянути. Те ж саме можна сказати і про синонімічну доміанту to flash — to glitter — to twinkle — to flicker. Основним словом буде виступати to flash — осяяти, спалахнути; to glitter — виблискувати, іскритися; to twinkle — мерехтіти; to flicker — блимати, тремтіти.

Таким чином, як ми вбачаємо, вибір значення залежить тільки від контексту. В залежності від контексту і лексичного оточення більшість слів загальноживаної лексики можуть змінювати своє значення.

Висновки. У результаті дослідження було визначено особливості англійської мови, розглянуто місце контексту в англійській мові та визначено роль контексту в англійській мові у порівнянні з турецькою. Завдяки цьому можна з упевненістю стверджувати, що контекст сприяє розумінню значення багатьох слів взагалі і, зокрема, в турецькій та англійській мовах. Як відомо, обидві мови займають почесне місце серед міжнародних мов світу завдяки власній індивідуальності та неординарності з точки зору лексики та граматики, а постійне вивчення контексту в свою чергу сприяє запам'ятовуванню нової лексики завдяки асоціаціям, образам та ситуаціям. Багатство турецької та англійської мови і ступінь його розвитку визначаються різноманітністю значень слів і розвитком синоніміки. Англійська мова, так само, як і турецька, безумовно, є дуже цікавою та багатогранною. Не дивлячись на те, що обидві мови рясніють величезною кількістю багатозначних слів, синонімів та синонімічних доміант, що у деяких випадках збивають людину з пантелику, їх емоційна забарвленість, багатозначність, індивідуальність, чіткість та лаконічність сприяють виникненню палкого інтересу до вивчення цих мов та зануренню у мовне середовище навіть незважаючи на лексичні та граматичні труднощі. А кількість людей, що прагнуть оволодіти цими двома мовами на сьогоднішній день безперервно зростає.

ЛІТЕРАТУРА

- Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка: учеб. пособие. 2-е изд., перераб. М.: ФЛИНТА: Наука, 2012. 376 с.
- Дискурс іноземної комунікації / за заг. наук ред. К. Кусько. Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. Львів: ЛНУ, 2002. 496 с.
- Кристал Д. Английский язык как глобальный / Д. Кристал; Н. В. Кузнецова (пер. с англ.). М.: Весь мир, 2001. 240 с.
- Маликова Т. А. Взаимодействие национально-региональных вариантов английского языка. К.: Знание, 1990. 16 с.
- Часикова О. К. Лінгвокультурна специфіка фразеологізмів у процесі перекладу (на матеріалі української, турецької та англійської мов). Мова. Науково-теоретичний часопис. № 31 (2019), Україна. Одеса. ISSN: 2307 — 4558eISSN: 2414 — 9489. С. 41 — 54.
- Яхонтова Т. В. Лінгвістична генезис наукової комунікації: монографія / за ред. Т. В. Яхонтової. Львів: Видавничий центр ЛНУ, 2009. 420 с.
- Shafiqullina, L. S., Shemshurenko, O. V. Lexical Features of the Modern Turkish Language: Instructional Techniques of Introducing Vocabulary at the Lessons of the Turkish language and Typical Mistakes in Students' Speech. Special Issue July 2016, Gafsa. Tunisia. International Journal of Humanities and Cultural Studies. ISSN 2356-5926., P. 629 — 636.

СРАВНЕНИЕ ВОЗМОЖНОСТЕЙ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КОНТЕКСТУАЛЬНОГО МЕТОДА ПРИ ИЗУЧЕНИИ ЛЕКСИКОЛОГИИ ТУРЕЦКОГО И АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Татьяна Яблонская

доктор педагогических наук, профессор кафедры западных и восточных языков и методики их обучения Государственного учреждения «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского», Одесса, Украина
e-mail: apple9@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7724-9520>

Дарья Иорданова

соискатель высшего образования первого (бакалаврского) уровня по специальности 014 Среднее образование (турецкий язык) Государственного учреждения «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского», Одесса, Украина
e-mail: daryaiordanova15@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7724-9520>

АННОТАЦИЯ

В статье обоснована актуальность изучения английского языка по многим весомым причинам. Во-первых, из-за его распространённости во всём мире. Во-вторых, благодаря огромному количеству лексических и стилистических особенностей, таких, как контекст, многозначные слова, прямой порядок слов в предложении, вариативность (британский, американский, канадский, австралийский, новозеландский английский язык). В-третьих, благодаря его чёткости, лаконичности, эмоциональной окраске и индивидуальности.

В статье соотнесены возможности использования контекстуального метода при изучении лексикологии турецкого и английского языка. Для достижения поставленной цели были использованы такие методы обучения, как описательный — для общей характеристики контекста; контекстуально-интерпретационный — для выявления функционально-семантического значения слова, а также метод создания проблемной ситуации с помощью контекстного задания. Определены особенности английского языка как языка международного общения; рассмотрено место контекста в английском языке и определена роль контекста в английском языке в сравнении с турецким.

Обусловлены трудности перевода слов с английского языка и наоборот вследствие их многозначности. Особенно это касается синонимических доминант, идиом, устойчивых выражений и фразовых глаголов. Доказано, что контекст даёт возможность понять значение слова или выражения. В зависимости от контекста и лексического окружения большинство слов общеупотребительной лексики могут менять своё значение как в турецком, так и в английском языке.

Ключевые слова: контекст, контекстуальный метод, лексикология, английский язык, турецкий язык, многозначность, синонимия.

COMPARISON OF THE POSSIBILITIES OF THE CONTEXTUAL METHOD USING IN THE TURKISH AND ENGLISH LEXICOLOGY

Tetyana Yablonska

Doctor of pedagogical sciences, professor of the Department of West and Oriental Languages and Methods of Their Teaching,
State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”, Odesa, Ukraine
e-mail: apple9@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7724-9520>

SUMMARY

The relevance of the English Language learning is substantiated in the article for many reasons. First, because of its prevalence in the whole world. Secondly, due to the huge number of lexical and stylistic features, such as context, polysemantic words, direct word order in sentence, variability (British, American, Canadian, Australian, New Zealand English). Thirdly, owing to its clarity, conciseness, emotional colouring and individuality.

The article defines the possibilities of the contextual method using in the Turkish and English language Lexicology studying. Such teaching methods as descriptive (for a general description of the context); contextual-interpretive (to identify the functional and semantic meaning of a word), as well as a method of creating a problem situation using a contextual task were used for achieving the goal. The features of the English language as the language of international communication are determined; the place of the context in English is considered and the role of the English context in comparison with the Turkish one is defined.

The difficulties of translating words from English and vice versa due to their ambiguity are stipulated. Especially it concerns synonymic dominants, idioms, set phrases and phrasal verbs. Context has been shown to understand the meaning of a word or phrase. Depending upon the context and lexical surroundings, most words in common vocabulary can change their meaning in both Turkish and English.

Key words: context, contextual method, Lexicology, Turkish Language, English Language, polysemy, synonymy.

REFERENCES

- Arnold, I. V. (2012) *Leksikologiya sovremennogo angliyskogo yazyka: ucheb. posobiye. 2-izd. pererab. FLINTA: Nauka (Modern English Lexicology: Teaching Manual. 2nd Edition. Revised. FLINTA: Science) [in Russian].*
- Dyskurs inozemnoyi komunikatsii (2002) *Za zag. nauk. red. K. Kus'ko Lvivsky Natsionalny Univesitet im. I. Franka. Lviv: LNU. (Discourse of Foreign Communication. The Main Editor K. Kusko. Lviv National University named after I. Franko) [in Ukrainian].*
- Kristal, D. (2001) *Angliyskiy yazyk kak globalny. Perevod s angliyskogo N. V. Kuznetsova. Moscow: Ves' mir (English as a global language. Translation from English by Kuznetsova. Moscow: The Whole World) [in Russian].*
- Malikova, T. A. (1990) *Vzaimodeystvie natsional'no-regional'nykh variantov angliyskogo yazyka. Kiev: Znanie (The Interaction of National and Regional Variants of the English Language. Kiev: Knowledge) [in Russian].*
- Chaenkova, O. K. (2019) *Lingvokulturna spetsyfika frazeologizmiv u protsesi perekladu (na materialy ukrainskoyi, turetskoyi ta angliyskoyi mov). Language. Scientific and Theoretical Journal. № 31., Ukraine. Odessa. 41–54. (Linguocultural Specificity of Phraseological Units in Translating Process (on the Material of Ukrainian, Turkish and English Languages) [in Ukrainian].*
- Yakhontova, T. V. (2009) *Lingvistychna genologiya naukovoyi komunikatsii: monografiya. Lviv: Vydavnychy Tsentri LNU. (Linguistic Genology of Scientific Communication. Monograph. Lviv: Publishing House LNU) [in Ukrainian].*
- Shafiqullina, L. S., Shemshurenko, O. V. *Lexical Features of the Modern Turkish Language: Instructional Techniques of Introducing Vocabulary at the Lessons of the Turkish language and Typical Mistakes in Students' Speech. Special Issue July 2016, Gafsa, Tunisia. INTERNATIONAL JOURNAL OF HUMANITIES AND CULTURAL STUDIES. ISSN 2356-5926., P. 629-636.*

Стаття надійшла до редакції 01.03.2021

**Рецензія на монографію Т. М. Корольової, Т. В. Стоянової
«Переклад юридичних документів ЮНЕСКО із захисту прав
на освіту», Одеса, 2021**

Іван Бондаренко

доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри мов і літератур
Далекого Сходу та Південно-Східної Азії
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Київ, Україна

Міжнародне співробітництво набирає дедалі важливішого значення й однією з основних сфер міжнародного суспільства є освіта. Дослідження потребують особливості відтворення юридичних документів з урахуванням особливостей юридичної системи та лінгвокультури кожної країни, що робить дослідження надзвичайно актуальним та теоретично значущим.

Характерною ознакою сучасного етапу розвитку світової культури є широка глобалізація, інтернаціоналізація і всеосяжність електронних засобів зв'язку у межах чого особливого значення набуває процес міжнаціональної комунікації. Значне місце в цьому процесі займає офіційна комунікація між країнами, яка відрізняється від інших видів комунікації цілою низкою специфічних рис на всіх рівнях її реалізації, що має бути об'єктом компетенції професійних фахівців із перекладу і постійно знаходитися в центрі їхньої уваги. Особливо актуальним стає дослідження означеного питання по відношенню до мов Сходу через їхні суттєві лінгвокультурні відмінності. Виокремленню і комплексному дослідженню таких особливостей англomовних документів при їх перекладі китайською мовою і присвячено рецензовану монографію

Рецензована монографія має не тільки вагому практичну цінність, але й теоретичне значення, оскільки робить суттєвий внесок у розвиток вітчизняного і навіть міжнародного перекладознавства завдяки комплексній систематизації й узагальненню вдало виконаних наукових розвідок з перекладу відповідних термінів у сфері освіти, а також виявленню і докладному опису лексичних та граматичних особливостей перекладу англomовних документів ЮНЕСКО з захисту прав на освіту китайською мовою.

У монографії запропоновано узагальнену класифікацію перекладацьких операцій, які слід застосовувати при перекладі офіційних документів саме китайською мовою, що теж, безумовно, має важливе як теоретичне, так і практичне значення.

Актуальність роботи не викликає жодних сумнівів, що пов'язано зі зростаючим і всебічним впливом сучасного Китаю на світову політику, економіку та культуру. Особливо з огляду на те, що на сьогодні ми маємо у своєму розпорядженні дуже малу кількість ґрунтовних наукових праць, безпосередньо присвячених проблемам перекладу текстів офіційного характеру китайською мовою. І це в ситуації, коли існує надзвичайно гострий попит на